

AKP-CHP POLEMİK HABERLERİNİ MERKEZ-ÇEVRE ÇATIŞMASI TEZİYLE**OKUMAK****Banu DAĞTAŞ**

Anadolu Üniversitesi,

İletişim Bilimleri Fakültesi, Basın ve Yayın Bölümü

Eskişehir

Latif BİLGİLER

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Rektörlük, Basın ve Halkla İlişkiler Birimi

Tokat

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, AKP-CHP arasındaki polemik haberlerini¹, Şerif Mardin'in merkez-çevre çatışması tezi bağlamında analiz etmektir. Bu bağlamda 10 Kasım 2011 ve 10 Mayıs 2012 arasında, *Cumhuriyet*, *Hürriyet*, *Vatan*, *Star*, *Yenişafak* ve *Zaman* gazetelerinde yayınlanan haber söylemleri incelenmiştir. İncelenen dönem itibarıyla *Cumhuriyet* gazetesi hükümet karşıtı, *Hürriyet* ve *Vatan* gazeteleri ise yayın politikaları nötr olan gazeteler; *Star*, *Yenişafak* ve *Zaman* gazeteleri ise hükümeti destekleyen gazeteler olarak kabul edilmiştir. Çalışmada incelenen haberlerdeki söylemi ortaya çıkarmak için; *eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi ve haberin aktörleri ve doğrudan alıntılar, kelime tercihleri, aşırı kelime vurguları ve sentaktik tercihler* analitik kategorileri kullanılmıştır.

Anahtar kelimeler: AKP-CHP polemik haberleri, Dersim tartışmaları haberleri, merkez-çevre tezi, eleştirel söylem çözümlemesi, Türkiye basını.

Reading AKP-CHP Polemic News Through the Center-Periphery Thesis Lens**ABSTRACT**

This paper aims to analyze the AKP-CHP polemic news² within the context of Şerif Mardin's center-periphery thesis. For this aim, six Turkish national newspapers were chosen, within the period between the November 11th, 2011 and May 11th, 2012: *Cumhuriyet* was oppositional of the AKP government. Publishing policies of the *Hürriyet* and *Vatan* newspapers at that time were neutral. *Star*, *Yenişafak* ve *Zaman* were choosen as pro-government newspapers. To map the discursive fields in the

¹ Dersim tartışmaları, camilerin Tek Parti dönemi CHP'si tarafından satılması iddiası ve İsmet İnönü-Hitler diyalogu iddiası araştırma kapsamında incelenen polemik konularıdır.

²These polemic news were called Dersim debates, the AKP's claim of the CHP's sales of the mosques in the One Party era and AKP's claim of the İsmet İnönü-Hitler diyalog are the subjects of the polemic news that were analyzed in this study.

news reports, this paper draws on the critical discourse analysis and examines the newsactors and their direct quotations, lexicalization, overlexicalization and syntactic preferences.

Keywords: AKP-CHP polemic news, Dersim debate news, center-periphery thesis, critical discourse analysis, Turkish press.

Giriş

Merkez-çevre çatışması, Şerif Mardin'in (1995) ifadesi ile Türk siyasasını açıklayan bir anahtar niteliği taşımaktadır (s. 34). Bu bağlamda, merkez ve çevre ilişkilerinin siyasal hayattaki yansımaları önemlidir. Osmanlı Devleti'nden başlayıp sonrasında Türkiye'nin kurulması ile devam eden süreçte, merkezileşme olgusu toplumsal hayata nüfuz eden bir olgu niteliği taşımıştır. Modernleşmenin yarattığı merkezileşme olgusu çevre ile kapsamlı bir bütünleşme yaratmamış ve Türk siyasal hayatında merkez-çevre çatışmasının göstergesi olan bazı olayların dönem dönem yaşanmasına neden olmuştur. Bu bağlamda, merkezileşme programının çeşitli dönemlerde toplumsal dirençle karşılaştığını söylemek mümkündür.

Şerif Mardin (2011a), merkez-çevreyi, bölünme ve çatışmanın çizgilerini belirleyen toplumsal gruplar olarak ifade etmektedir (s. 272). Mardin'e (2011a) göre merkez, Osmanlı Devleti'nin bir arada tutmayı başardığı merkezi bürokratik aygıt ve devletin işlemlerini sağlayan meşruiyetin özüdür. "Çevre ise, geri kalan toplumsal alanla, merkezden ayrı yaşayan ve onunla ancak gevşek bir bütünleşme içinde olan kurumlara ve coğrafi alana işaret etmektedir" (s. 272). Merkez-çevre çatışmasının daha anlaşılır bir noktada irdelenmesi için Osmanlı Devleti'nin geçirmiş olduğu tarihsel süreçlerin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, Osmanlı Devleti'nin 18. ve 19. yüzyılda yaşadığı siyasal ve toplumsal olaylar merkez-çevre çatışmasının derinleşme nedenini açığa çıkartır. Osmanlı Devleti'nin gerilemeye başlaması ile başlayan modernleşme, ıslahat hareketi merkez-çevre çatışmasını derinleştiren bir anlamı içerisinde barındırır. Bu noktadan itibaren değinilmesi gereken önemli bir nokta ise, modernleşme olgusudur. Mardin (2011b), modernleşme olgusunu, toplumların giderek farklılaştıkları ve merkezileştikleri bir süreç olarak tanımlamaktadır (sf. 25). Mardin'e (1995) göre, Osmanlı Devleti'nde bu durum, merkez ile çevre arasında tek boyutlu bir karşılaşma şeklinde ve çatışma olarak ortaya çıkmıştır (sf. 36-37).

1923 ile başlayan Cumhuriyet Türkiye'sinde merkezileşme bağlamında önemli adımlar atılmıştır. Yeni Türk devletinin kurucu kadroları, ulus-devlet, sekülerleşme ve ulusal kimlik oluşumu bağlamında çalışmalar yürütmüştür. Lewis (2008), Türklerin devrimlerinin özünün Batılılaşma olduğunu ifade etmiş; bu hareket ile İslami mirasın büyük bölümünden vazgeçilerek Avrupa'nın yönetimi, toplum ve kültür konuları üzerinde kesintisiz ve kararlı bir

çaba sarf edildiğini vurgulamıştır (s. 658). Bu bağlamda, İslami muhalefet gittikçe taşrada laikliğe karşı birleşmiştir. Kemalistler ise, taşrayı “gericilik mekânları” olarak tanımlamıştır (Mardin, 1995, s. 55).

Cumhuriyeti kuran yönetici elit, sıkı bir modernleşme projesi yürütmüş; halkın yaşam tarzları, günlük alışkanlıkları ve davranışları gibi toplumsal olguları etkilemeye çalışmıştır. Göle (2011), Batı modernleşmesi ile Batılı olmayan modernleşmeyi birbirinden ayırarak; Batılı olmayan modernleşmenin farklı olduğunu, kültürel düzey, yaşam tarzı ve cinsiyet kimlikleri alanlarında siyasal bir batılılaşma iradesinin ortaya çıktığını ifade etmiştir (s. 115-116). Bu bağlamda Göle (2011), Türkiye modernleşmesinin “bahsi geçen iradi kültürel değişimin en radikal örneği” sayıldığını ifade etmiştir (s. 116).

1950’ye gelindiğinde ise, yüzde 55 oy oranı ile geniş kitlelerin desteğini alan Demokrat Parti (DP), seçimle iş başına gelmiş ve 10 yıl süresince iktidarda kalmıştır. Mardin (1995), bu dönemde Cumhuriyet Halk Partisi’nin (CHP), eski ideallere sınıksız bağlanan bir parti olarak “bürokratik merkezi” oluşturduğunu; Demokrat Parti’nin (DP) ise “demokratik çevreyi” oluşturduğunu ifade etmiştir (s. 72-73). 1960’a gelindiğinde ise, merkezin askeri kanadı tarafından gerçekleştirilen bir müdahale ile DP iktidarı son bulmuştur. Bu durumu Mardin (1995), merkezin değişmez bir düzenin korunması ile özdeşleştirildiği ve müdahalenin merkez-çevre arasındaki kopukluğu vurguladığı şeklinde ifade etmiştir (s. 73).

Osmanlı Devleti’nden başlayarak yakın dönem Türkiye tarihine kadar devam etmiş olan merkez-çevre çatışması, siyasal alanda varlığını gösteren bir durum olmuştur. Türkiye’de yaşanan 1960, 1971 ve 1980 askeri müdahaleleri ise merkez-çevre çatışmasının önemli bir göstergesidir. Yaşanan bu müdahaleleri Faroz Ahmad (1996), “yapısal krizler” olarak nitelermekte ve bu ara rejimlerin Kemalizm’e dönüş anlamına geldiğini vurgulamaktadır (s. 198). Bu bağlamda, merkez-çevre çatışması Türk siyasal hayatında önemli bir olgu niteliği göstermektedir.

2002 yılında çevrenin asli unsurlarından muhafazakâr kesimin desteğini alan Adalet ve Kalkınma Partisi’nin (AKP) tek başına iktidar olması; “merkez-çevre ilişkileri bağlamında ortaya çıkmış iktidar mücadelesinin farklı bir döneme girmesine zemin hazırlamıştır” (Tuncel ve Gündoğmuş, 2012, s. 139). 2007 Cumhurbaşkanı seçimine kadar, fiziki konum itibarıyla merkezde bulunmasına karşın, “merkezin belirleyici gücüne sahip olamayan çevre, merkezi içselleştirememiştir” (Vergin, 2007, s. 74). 2002 yılında iktidar olan AKP, Tuncel ve Gündoğmuş (2012) ve Vergin’e (2007) göre, 2007 Cumhurbaşkanı seçimine kadar hükümette olmasına karşın, merkeze karşın muhalif söylemini sürdürme eğiliminde olmuştur. Bu

çalışmada AKP'nin iktidar gücünü konsolide etmesine karşın, araştırmanın konusu olan 2011-2012 yıllarında, “merkeze” karşı muhalif söylemini sürdürdüğü iddia edilmektedir.

Bu noktadan hareketle, bu çalışmada, 10 Kasım 2011 ile 10 Mayıs 2012 arasında yayınlanan AKP-CHP polemik haberlerinin, merkez-çevre çatışması bağlamında okuması yapılmıştır. CHP milletvekili olan Hüseyin Aygün'ün Dersim katliamı ile ilgili vermiş olduğu röportaj, iktidar ve muhalefet arasındaki polemiği canlandırmış ve iktidarın, Tek Parti dönemine ilişkin söylemlerini açığa çıkarmıştır. Çalışmada, *Cumhuriyet*, *Hürriyet*, *Vatan*, *Star*, *Yenişafak* ve *Zaman* gazetelerinde yayınlanan AKP-CHP polemik haberleri incelenmiştir. *Star*, *Yenişafak* ve *Zaman* gazeteleri AKP hükümetini destekleyen gazeteler oldukları için seçilmişlerdir. *Cumhuriyet* gazetesi, AKP hükümetine muhalefet eden bir yayın politikasına sahip olduğu için seçilmiştir. İncelenen dönem itibarıyla, *Hürriyet* gazetesi ve *Vatan* gazetesi, AKP hükümeti politikalarına karşı nötr bir tavır³ içinde oldukları için seçilmişlerdir.

Şerif Mardin'in Merkez-Çevre Tezi

Şerif Mardin (1995), “Türk Siyaseti'nin Açıklayabilecek Bir Anahtar: Merkez-Çevre İlişkileri” isimli çalışmasında, Edward Shils (1975) tarafından kavramsal çerçevesi çizilen merkez-çevre çatışması tezini, Eisenstadt'ın (1963) “bürokratik imparatorluklar ve modernleşme analizleri” ile birleştirerek, bu tezi Osmanlı-Cumhuriyet tarihi üzerinden daha

³ *Hürriyet* ve *Vatan* gazetelerinin 20 Nisan 2011'e kadar (bu tarihte *Vatan* gazetesi, *Milliyet* gazetesi ile birlikte Karacan ve Demirören ortak girişimine ait olan, DK Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.'ye satılmıştır) sahibi olan, Türkiye medyasının 1990'ların balından beri en büyük grubu olan Aydın Doğan Grubu, 2009 yılında 2.5 milyar dolarlık bir vergi borcu ile karşılaşmıştır (BBC Türkçe haberler, 2014). Bunda 2007-2011 yılları arasında yaptığı, Deniz Feneri Davası ve 9 Şubat 2008'de üniversitelerde başörtüsü yasağını kaldıran Anayasa değişikliği oylamasıyla ilgili atılan başlığın (“411 el kaosa kalktı”, *Hürriyet*, 2008, s. 1) etkisi olduğu kamuoyunda birçok yazar ve akademisyen tarafından paylaşılmıştır. Dolayısıyla Aydın Doğan Grubu, hem ağır vergi borcu hem de hükümetle daha fazla ters düşmemek için küçülmeye giderek, *Milliyet* ve *Vatan* gazetelerini ve *Star TV*'yi satmıştır ve o tarihten bu yana hükümet icraatlarıyla ilgili nötr politikalar izlemeye çalışmaktadır. Buna Haziran 2013'de başlayan ve hükümet karşıtı olan Gezi Eylemleri başladığında, daha sonra sembol haline gelen *CNN Türk*'deki penguen belgeseli yayını ve hükümet-cemaat çatışmasında *Hürriyet* gazetesi aracılığı ile tarafsızlığını ilan etmesi (“İyi ki medya var”, *Hürriyet*, 2013, s. 1) örnek olarak gösterilebilir. Ancak bu deklarasyon hükümeti destekleyen medya tarafından inandırıcı bulunmamıştır (“Doğan görünömlü imam”, *Takvim*, 2014, s. 1). *Vatan* gazetesinin 2014 yılındaki politikası, ait olduğu grup olan Demirören Grubu olarak, Sönmez'in (2014a) deyimiyle “hükümete biat” politikasıdır. Ancak 20 Nisan 2011'de satılmadan önce politikası hükümet yanlısı değildir ve araştırmanın yapıldığı tarih olan 10 Kasım 2011-10 Mayıs 2011 tarihleri arasında, gazetenin sahipleri ve gazetede çalışan gazetecilerin çatışması nedeniyle net değildir. Bu dönemi Sönmez (2014b) şöyle tasvir etmektedir: “O vergi dayacağı Aydın Doğan'ı küçülmeye, *Milliyet* ile *Vatan*'ı Demirören'e satmaya zorladı. Demirören, yalısında editör ve yazarlarını toplayarak “Beyefendiyi üzecek yayın yapılımasını istedi”. Bekledi, baktı beyefendi mutsuz, yönetmen Tayfun Devecioğlu, ikinci adam Atilla Güner'in yanı sıra, Suriye meselesinde aykırı yazılarıyla Davutoğlu'nu kızdıran Metin Münir, Semih İdiz'i işten çıkardı. Koltuğa Derya Sazak'ı getirdi. Yetmedi Hasan Cemal'in kellesi alındı. Topun ağzında Can Dündar da vardı ama Derya, Can'ı, Can da Derya'yı kolladı. Nereye kadar? Gezi'ye kadar.”

tarihsel bir yörüngeye oturtmuştur (Açıkel, 2006, s. 32). Mardin (1995), Osmanlı-Türkiye modernleşmesi boyunca, merkez-çevre çatışmasının kültürel boyutlarının, 20. yüzyıl “Türk siyaseti”ni nasıl etkilediğini analiz etmiştir (s. 34-76).

Mardin (2011b), Batı’da modernite ile birlikte toplumun bazı fonksiyonlarının merkezde toplandığını, bu esnada yeni grupların doğduğunu ve toplumsal fonksiyonların birbirinden ayrıldığını ifade etmiştir. Ancak, bu esnada oluşan kopuklukları tamamlayacak yapılar da gelişmektedir. “Vatandaşlık”, “milli kültür” gibi kavramlar bu yapılara örnek olarak gösterilebilir (s. 25-26). Bu anlamda, Mardin (2011b) Osmanlı toplumunda bütünleşmeyi sağlayacak bu yapıların gelişmediğini dolayısı ile “toplumsal seferberliğin” oluşmadığını vurgulamıştır (s. 25-26). Batı’da modernleşme ile birlikte gelen merkezileşme, toplumdaki feodal temeller nedeniyle çevre ile karşılaşmalar yaşamıştır. Bu karşılaşma, merkezin çevre ile uzlaşmasını ve çevrenin bir ölçüde merkezle bütünleşmesini sağlamıştır. Ancak bu süreçte çevre kendi özerkliğini kabul ettirmiştir (Mardin, 1995, s. 35-36). Batı’daki bu durum, Osmanlı’da aynı şekilde gerçekleşmemiştir. 19. yüzyıl öncesinde karşı karşıya gelmeler, merkez-çevre çatışması olarak ortaya çıkan, tek boyutlu bir karşılaşmadır. Bu bağlamda, “yakın zamana kadar, merkez ile çevrenin karşı karşıya gelmesi, Türk siyasetinin temelinde yatan en önemli toplumsal kopukluktur ve yüz yıldan fazla süren modernleşmeden sonra da varlığını sürdürmüş gibi gözükmektedir” (Mardin, 1995, s. 37).

Merkez-çevre tezinin anlaşılır bir zeminde irdelenmesi için, Osmanlı toplumsal yapısının incelenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, Osmanlı klasik toplum yapısı iki ayrı sınıfa ayrılmaktadır. Bu sınıflandırma çok genel olarak “yönetenler” ve “yönetilenler” olarak ifade edilebilir. Yönetenler ve yönetilenler olarak yapılan bu ayırmda yönetenler, yönetilenlere göre daha refah bir hayat yaşamakta ve toplumda ayrıcalıklı tarafı temsil etmektedir. Bu bağlamda, başını padişahın çektiği yönetenler⁴ sınıfı ülke içerisinde zenginliği temsil eden ve vergi ödeme yükümlülüğü olmayan sınıfı tanımlamaktadır (Akşin, 2004, s. 7). Osmanlı toplumsal yapısındaki diğer önemli sınıf ise, yönetilenlerden oluşmaktadır. Yönetilenler, toplum içerisinde üretimi yapan, vergi ödeyen ve savaş için yardımcı olan sınıftır (Akşin, 2004, s. 9). Akşin (2004)’in deyişi ile “Osmanlı Devleti, ‘platonik’ bir devlet olduğu için yönetenlerin, yönetilenlere göre daha müreffeh (gönençli) bir hayat yaşamaları asıldı. Devlet yönetilenler için değil, yönetenler içindi” (s. 9). Bu ayrımlar, bu iki sınıf arasındaki kültürel kopukluğu da açığa çıkarmaktadır. Toplumun bu eşitsiz ayrımı, bir yandan yönetenlere daha yaşanabilir bir hayat sunarken bir yandan da kültürel bir kopukluğu

---

⁴ Akşin’in ifadesi ile başı padişah olan askeriler (yönetenler) sınıfı ulema ve icrai askerleri kapsamaktadır (Akşin, 2004, s. 7).

beraberinde getirmektedir. Mardin (2011b), Osmanlı toplumundaki bu farklılığı “büyük” ve “küçük” kültürel gelenek tanımları ile anlatmaktadır. Bu bağlamda, Mardin, “büyük” ve “küçük” kültürel geleneği “divan ve halk edebiyatı ikiliğinin daha bilimsel bir ifadesi” şeklinde tanımlamaktadır (s. 22-23). Bir başka deyişle, Mardin (2011b), “her toplumda bir dereceye kadar her şeyi bilenler ile bunların karşısında yer alan halkın kültürüne” işaret etmektedir (s. 22-23). Diğer yandan, çevre, ancak dinsel öğretim kurumlarından yararlanabilmiştir. Bu anlamda, çevre, seçkinlerden sonra gelen bir statüde olduklarının farkındadır (Mardin, 1995, s. 43-44). Mardin’e (1995) göre, “Çevrenin ekonomik ve toplumsal yaşamına, devletin zorla el atmasına karşı çıkanların görüşü, bir tarz değilse de yerelcilik, bölgecilik ve heterodoks dini inanç olarak kendini ortaya koyan bir tavır doğurmuştur” (s. 45).

Eşraf,⁵ 19. yüzyılda merkezin çevreye yaklaşması konusunda önemli bir rol oynamıştır. İlişkilerin yoğunlaştığı bu dönemde, uygulanan politikalar eşrafın etkinliği ile sürdürülmüştür. Bu nedenle, eşraflar, resmi görevliler ile çevre arasında bir köprü işlevi görmüştür (Mardin, 1995, s. 52-53). Eşraf ile resmi görevliler arasında kurulan ikinci bağ ise, devletin ekonomi üzerindeki denetiminin sürmesidir. Bu yeni durumdaki eşraflar arasında, taşrada bulunan din görevlileri de vardır. Buldukları bölgelerde din ve eğitimle uğraşmaları nedeniyle etkili olan bu kişiler, laikleşme sürecinde gittikçe çevre ile yakınlaşmışlardır (Mardin, 1995, s. 53). Mardin (1995)’e göre, Eşraf Jön Türk devriminden, yani 1908’den sonra yönetimde daha fazla yer almaya başlamıştır. Eşrafların, kültür üzerinde yerel bir denetimi savunarak merkezileşme karşısı bir siyaset güttüğünü söylemek mümkündür. Bu politikanın nedeni din görevlilerinin etkinlik alanlarını koruma isteğidir. Fakat dindar olmayan eşrafların bazıları arasında da İslam görünüşü benimsenmiştir. Böylece İslami boyut bir başka açıdan çevreye eklenmiştir. Okulların modernleştirilmesi ve bu modern okullarda taşralıların eğitim görebilmesi zorlaştığı için, kopukluk daha da büyümüştür. Bu nedenle taşra, yeniliğe kapalı yerler olarak görülmüştür (s. 53-55).

Merkez-çevre tezi açısından burada önemli olan unsur, *İslam*’ın giderek çevre içerisine sızmasıdır. Mardin (2005a)’in ifadesi ile Tanzimat ve II. Meşrutiyetle birlikte din işleri daha çok din adamlarına yüklenmiş ve siyasetten ayrılmıştır. Bu bağlamda, Osmanlı’da

---

⁵Eşraf: Bir yerin zenginleri, sözü geçenler, ileri gelenler. Bkz. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5174d9abb239f4.49667190. (Erişim tarihi: 2013, 22 Nisan). Bölgenin ileri gelenleri olan eşraf, Osmanlı toplumunda önemli bir yer işgal etmiştir. Yerel nüfuzları olan bu kesim, iltizam sistemi ile birlikte kilit bir konum elde etmiştir. Heper’in ifadesi ile yerel eşraf kendi içinde yatay ilişki kuramayan ve bürokratik merkezle dikey ilişkiler içerisinde bulunan bir kesimdir (Heper, 2010, s. 67). Bu bağlamda, Mardin’in işaret ettiği “ayanlık inkılabı” ülkede güdük kalmıştır (Mardin, 2011b, ss. 27-28). Yerel eşraf, iltizam sistemi ile birlikte merkezin yerel uzantısı olarak görev üstlenecek, böylece siyasi bakımdan etkisiz bir hal alacaktır (Heper, 2010, s. 69).

ve Türkiye'de İslamcılık hareketi giderek taşralı bir kimliğe bürünmüştür (s. 27). Mardin'e (2005a) göre, Kurtuluş Savaşı süresince, Anadolu'da işgal karşısındaki örgütlenme birçok yerde din adamları tarafından gerçekleştirilmiştir. Ancak, Cumhuriyetle birlikte, laiklik anlamında atılan adımlar, bu kişilerin kamudaki rollerini azaltmış ve bu çekilme II. Dünya Savaşı sonuna kadar sürmüştür (s. 28). Kurtuluş Savaşı sırasında, meclis içinde bulunan ve "İkinci Grup" olarak adlandırılan bir grup, merkez ve çevre arasındaki kopukluğun bir göstergesidir. Meclis içerisinde bulunan bu grup, seçimle sayısını artırmıştır. Bu grup, merkezleşme karşıtlığı içeren politikalar izlemiştir. Din üzerinden eğitim yapmayı ısrarla savunan bu grup, ekonomik anlamda liberalizmi savunmaktadır (Mardin, 1995, ss. 58-59). Mardin (1995), bu ikinci grubu "eşraf partisi" olarak ifade etmiştir. Eşraf'ın 1908'den beri mecliste olduğunu ifade eden Mardin (1995), eşrafın merkezilik karşıtı olduğunu, yönetim ve kültürde yerelliği savunduğunu belirtmiştir (s. 53).

Türkiye Siyasal Yaşamında Merkez-Çevre Çatışması

Türkiye'de 1923-1950 arası Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) iktidarda olmuş ve 1923-1946 arası dönem, "Tek Parti Dönemi" olarak adlandırılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin önceki adı "Halk Fırkası"dır. Bu partinin kökeni ise, Müdafai Hukuk grubuna dayanmaktadır. İlk TBMM'nin "Birinci Grup"u olarak adlandırılan grup, Halk Fırkası'nın çekirdeğini oluşturmuştur (Çavdar, 1999, s. 253). Şerif Mardin'in (1995) deyişiyle, 1923-1946 yılları arasında CHP, çevreyi potansiyel muhalefet alanı olarak gördüğü için, çevre merkez tarafından sıkıca gözetiminde tutulmuştur (s. 61). Yine Mardin'in (1995) deyişiyle, Halk Fırkası'nın saflarına, taşra esnafının önemli denebilecek bölümünün başarıyla alınması, dikkate değer bir unsurdur (s. 61). Gönenç'in (2006) ifadesi ile modernleşme ile birlikte merkezdeki geleneksel unsurlar yani padişah-halife ve ulemanın tasfiye edilmesi ile birlikte merkezdeki "Ortodoks İslam" merkezden tamamen tasfiye edilmiştir (s. 136). Bu bağlamda, Yeğen (1999)'in ifadesi ile kurulan yeni Türk devletinde modernleşme projesi devam etmiş, "din ve gelenek" geçmişin iki temel simgesi olarak konumlandırılmıştır. Bu kavramlar, yeni rejimin olmazsa olmazı olan Batılılaşma ile çatışan kavramlar olarak görülmüştür (s. 53-55).

Şerif Mardin (1995), yeni Cumhuriyetin merkezi unsurlarının çevreye bakışını şöyle tanımlamaktadır:

Cumhuriyetin resmi tutumu, Anadolu'nun dama tahtasına benzeyen yapısını hiç sözünü etmeden reddetmekti. Cumhuriyetin ideolojisini benimsettirildiği kuşaklar da böylece yerel dinsel ve etnik grupları Türkiye'nin karanlık çağlarından kalma gereksiz kalıntılar olarak görüp reddettiler. Karşılaştıklarında, birer kalıntı olarak davrandılar

onlara. Böylece merkez, büyük eleştirici rolünde çevrenin yeniden karşısına çıktı, bu da merkezin kasvetli ve sert görünümünü bir kez daha sergiledi. (s. 64)

Tek Parti Dönemi'nde merkez, Kürt ayaklanmaları(1925; 1926; 1927; 1930; 1937; 1938) ve Menemen isyanı (1930) tepkileriyle karşılaşmış ve bu çevresel tepkiler karşısında merkezi daha da güçlendiren politikalar izlemiştir. 1924 yılında kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve 1930 yılında kurulan Serbest Fırka, merkeziyetçiliğe karşı hoşnutsuzluğun bir ifadesi olarak büyük bir ilgi görmüş ve bu nedenle kapatılmışlardır (Mardin, 1995: s. 60; Yeğen, 1999: s. 76). Mardin (2004) ise, 1924'te kurulan partinin merkeziyetçilikten kurtulma özlemini temsil ettiğini ifade etmiş 1930'daki siyasal oluşumu da taşra, siyasal partiler ve dinsel gericiliği birbirine bağlayan ikinci bir sarsılma olarak nitelmiştir (s. 61). Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın etkinlikleri, 1925 yılında Şeyh Sait Ayaklanması ile aynı yıla rastlamıştır. Bu nedenle hükümete geniş yetkiler tanıyan Takrir-i Sükun Yasası kabul edilerek; parti dinsel gericilikle ilişkili bulunarak kapatılmıştır (Mardin, 1995, s. 60).

Çok partili yaşama geçiş, Demokrat Parti (DP)'nin kurulması ile gerçekleşmiştir. DP, özel girişimi destekleyen bir partidir. Bu anlamda, bürokratik denetimden rahatsız olan menfaat grubunun işine yarayan bir araç niteliği taşımaktadır (Mardin, 1995, s. 70). Yeni parti, “köylüye hizmetler getireceği, köylünün gündelik sorunlarını siyasasının gerçek konusu olarak ele alacağı, Türkiye'yi bürokrasiden kurtaracağı ve dinsel pratiği liberalleştireceği konusunda da söz vermiştir” (Mardin, 1995, s. 70). Bu bağlamda, DP, gittikçe çevre kültürü ile özdeş hale gelmiştir. Çünkü DP dinsel törenlere katılmakta ve din konusuna önem vermektedir. CHP ise, DP tarafından laiklik bağlamında, sert bir şekilde eleştirilmiştir. Tüm bu sebeplerden ötürü DP, çevre kültürü ile özdeşleşmiştir (Mardin, 1995, s. 70-71). DP'nin işbaşına gelmesi ve devam eden süreçte (1950 ve 57 yılları arasında), yapılan uygulamalarla bürokrasinin gücü ve saygınlığı geriletilmiştir. Bu durum, eşrafların ve köylülerin bir kısmının takdirini kazanmayla sonuçlanmıştır. Böylesi gelişmeler içerisinde, CHP “örgütlenme ve harekete geçirme politikası” gütmesi gerekirken, “eski idealleri koruma siyaseti” geliştirmiştir. Bu bağlamda, bürokratların ilişki kurabileceği bir parti görünümü kazanan parti, “bürokratik merkezi oluşturmuş; DP ise, “demokrat çevre” görünümü kazanmıştır (Mardin, 1995, s. 72-73).

27 Mayıs 1960'ta yapılan askeri darbe ile hükümet devrilmiştir. Merkez, bu hareketle, çevrenin karşısında düzenin değiştirilemez olduğunu simgelemektedir (Mardin, 1995, s. 73). Mardin'e(1995) göre, çevre için askeri müdahaleler, eski düzenin katılığına dönme isteği olarak yorumlanmıştır. Yapılan düzenlemeler ve yasalar, planlı ekonomi gibi uygulamalar

çevrenin rahatsız olduğu durumlar olmuştur. Bunun karşısında, çevre, ayağı yere basan ve dolaysız, bütünleştirme yöntemlerini daha çok benimsemiştir. Merkezin uyguladığı bu politikalar, çevre ile belirli bir kutuplaşmanın varlığını göstermektedir (s. 74).

1960 askeri müdahalesi sonrası kabul edilen 1961 anayasası ile birlikte, yeni partiler, Türk siyasal hayatına girmiştir. Mardin (2005b), Demokrat Parti'nin halefi olduğu iddiasındaki Adalet Partisi'nin (AP), İslam'a karşı yumuşak tutumunu sürdürdüğünü, ancak Cumhuriyet'in laik ilkelerini tekrar vurgulayan yeni 1961 Anayasa'sının hükümlerini aşmamak için oldukça dikkatli davrandığını ifade eder (s. 123). Böylelikle AP, merkez-çevre ikiliğinde, çevreyle bütünleşen, ancak merkez karşısında temkinli davranan bir parti görünümündedir. Merkez karşısındaki çevresel tepki, 1965 seçimlerinde kendini bir kez daha göstermiş ve %52,9 oy oranı ile birinci parti olan AP, DP'nin seçmen kesimini kendine çekmeyi başarmıştır (Zürcher, 1995, s. 364-365). Çevrenin bir diğer önemli partisi “Milli Görüş” etiketi ile tarihe geçen Milli Nizam Partisi (MNP); 1972 yılında Milli Selamet Partisi (MSP) olarak siyasal yaşama devam eden oluşumdur. Bilindiği üzere Adalet ve Kalkınma Partisi'ni (AKP) de içinden çıkaran Refah Partisi (RP) de bu partinin devamı niteliğindedir ve siyasal İslam'la özdeşleşmiştir.

12 Mart 1971 Askeri Muhtırası ve 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi, Türkiye siyasal hayatında ordunun, merkezin gücünü konsolide eden bir kurum olduğunu teslim etmiştir. Mardin'in (1995) merkez-çevre tezini yakın dönem Türk siyasal yaşamı açısından tartışan Gönenç (2006), Adalet Partisi'ni (AP) ve 1980'den sonra siyasal yaşama katılan Anavatan Partisi (ANAP) ve Doğru Yol Partisi (DYP)'ni, merkezi değerlerle ilişkileri açısından, “yakın çevre partileri”; 1970'li yılların siyasal partileri olan Milli Nizam Partisi (MNP) ve Milli Selamet Partisi'ni (MSP) ve 1990'lı yılların Refah Partisi'ni (RP) ve Fazilet Partisi'ni (FP) “uzak çevre” olarak tanımlamaktadır (s. 141-142). Gönenç'e (2006) göre, yakın çevre siyasal partileri, Kemalist merkezi değer sistemini belli noktalarda eleştirse de, reddetmemişlerdir. Yine yakın çevre partileri, merkezin bürokratik unsurlarıyla, “çoğu zaman taktik –stratejik hesaplarla da olsa iyi geçindiler ve merkeze yakın durdular” (s. 141). Gönenç (2006), uzak çevre partileri (MNP, MSP, RP, FP), merkezi Kemalist değerleri reddetmese de (Anayasa ve Siyasi Partiler Kanunu nedeniyle), parti liderinin⁶ yaptığı açıklamalar ve parti tabanının veya partiyle ilişkili iç ve dış aktörlerin niteliği nedeniyle çatıştığını düşünmektedir (s. 142). Bilindiği gibi bu partilerin hepsi “şeriat propagandası” yaptıkları için, Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmışlardır. Merkez-çevrenin günümüzdeki dönüşümünü çalışan Tuncel ve

⁶ MNP, MSP ve RP'ni kuran ve liderliğini yapan ve “Milli Görüş” düşüncesiyle özdeşleşmiş kişi Necmettin Erbakan'dır. FP'si başkanlığını Recai Kutan yapmıştır.

Gündoğmuş'a (2012) göre de, MNP ve ardılı olan MSP ve RP, çevrenin "gerçek temsilcisi" olarak Türkiye siyasetinde yer almışlardır (s. 145-146). Tuncel ve Gündoğmuş (2012), bu partilerin, çevrenin çıkar ve değerlerini merkeze taşımaya çalıştıkları için, merkez bu partilere yönelik olumsuz bir tavır sergilemiş ve kapatmıştır (s. 146).

Gönenç (2006), 2002 yılında iktidar olduktan sonra sergilediği AB yanlısı tutum, türban, imam hatip liseleri ve İslam ülkeleriyle ilişkilerde suskun kalması ve merkez aktörleri doğrudan hedef almaması nedeniyle, AKP'yi yakın çevreye yaklaştırmıştır (s. 149). Vergin (2007) AKP'yi, 2007 cumhurbaşkanlığı seçimlerine kadar merkeze gelmiş, ancak merkezin değerlerini içselleştirememiş olarak nitelendirmiştir (s. 74). Tuncel ve Gündoğmuş (2012) ise AKP'nin konumunu şöyle değerlendirmektedir: "2007 yılında AKP'nin iktidarını koruması ve merkez için kilit konumda olan Cumhurbaşkanlığı makamına çevreden birisinin seçilmesi, çevrenin merkeze yerleşme sürecine önemli bir katkı sunmuştur. 2010 yılı Anayasa değişikliği ve 2011 genel seçimleri ise çevrenin temsilcisi konumundaki AKP'nin merkeze yerleşmesini sağlamıştır" (s. 139).

Bu tespitlerden hareketle, çalışmada seçilen AKP-CHP polemik haberlerinin basında yer aldığı 2011-2012 yıllarındaki AKP ise; biz yazarlar tarafından, iktidar olabilme açısından merkezde olan, ancak Mardin'in (2005a) ortaya koyduğu gibi, "yeni Cumhuriyet rejiminin resmi ideolojisinin büyük bir titizlikle oluşturulduğu merkez" (s. 64-65) olan Tek Parti dönemi CHP'si ile-dolayısıyla merkezin değerleriyle çatışabilen bir parti olarak kabul edilmiştir. 2007 yılıyla birlikte, Ergenekon Davası ile merkezin önemli kurumu olan ordu ile girişilen mücadele, İslam ülkelerine model ülke olma iddiası ve bu nedenle kurulan yakın ilişkiler, imam hatip liselerinin katsayı sorununun çözülmesi, AB söyleminde uzaklaşma ve son olarak türbanın önce üniversitelerde ve ardında kamuda serbest bırakılması, AKP'nin merkezin değerleriyle çatışması olarak okunmaktadır. CHP'yi 1923-1973 yılları arasında merkezin partisi olarak gören Gönenç (2006), 1970'li yılların CHP'sinin sola ve çevreye kaydığını öne sürmektedir (s. 146). Kalaycıoğlu da (1992), CHP'nin "1960'lı yılların ortalarından itibaren işçi, köylü ve 'ezilmişlerin' partisi olma iddiası" ile çevreye yaklaştığını ifade etmektedir (s. 105). Günümüz CHP'sinin merkezi mi, yoksa çevreyi mi temsil ettiği, üzerinde ayrı bir çalışma yapılmasını gerektiren ve bu çalışmanın kapsamını aşan önemli bir sorundur. Ancak 2011-2012 yıllarında, AKP ile olan polemiklerde merkezi temsil eden söylemler kullandığı görülmektedir.

Bu çalışmanın konusu olan ve basına yansıyan "AKP-CHP polemik haberleri"; AKP'nin, parti genel başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından, Tek Parti

dönemi CHP'sinin icraatlarına karşı başlattığı çatışmacı söylem ve bu söyleme günümüz CHP'sinin, başkan Kemal Kılıçdaroğlu ile yanıt vermesiyle yaşanan polemiklerdir. “Dersim polemigi” ile (“Sen önce Dersim'le yüzleş,” Yenişafak, 2011, s. 15), Tek Parti dönemi CHP'sinin otoriter merkezîyetçiliği ve bu otoriterliği temsil ettiği iddia edilen ve Başbakan Erdoğan'ın, “İnönü-Hitler benzetmesi” (“Hitler sevdalısını tarihinde bulursun,” Star, 2012, s. 15) ile başlayan polemik; ve yine Başbakan Erdoğan'ın, “CHP döneminde camiler satıldı” (“CHP bin 583 cami ve mescit sattı,” Yenişafak, 2012, s. 1) cümlesi ile gündeme gelen, Tek Parti CHP'sinin gündelik yaşamda dini ritüellere karşı ‘hoşgörüsüzlüğü’ iddiasıyla başlayan polemik haberleri eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımıyla analiz edilmiştir.

AKP-CHP Polemik Haberlerinin Merkez-Çevre Teziyle Okunması

Eleştirel Söylem Analizi

AKP ile CHP arasındaki polemikleri merkez-çevre çatışması bağlamında okumayı amaçlayan bu çalışma için, eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılmıştır (Fairclough, 1995; Van Dijk, 1983; 1988a; 1988b; 1991; 2003; 2005; Teo, 2000). Eleştirel söylem analizi; haber metinlerinde önyargı, güç, hâkimiyet, hegemonya ve bu olguların gizlenen, meşrulaştırılan ve yeniden üretilen söylemsel süreçlerine yoğunlaşan multidisipliner bir yaklaşımdır (Teo, 2000, s.13).

Van Dijk (1988a) haberin söylemini çözümlerken, makro ve mikro yapıların ayırımına işaret eder. Haberın makro yapısını başlıklar, fotoğraflar, haber girişleri ve/veya spotlar oluşturur. Haberdeki temaların birbirini izlemesi ile oluşan tematik yapı ve bunların içine yerleştiği şematik yapı da makro yapının içinde ele alınır. Haberın mikro yapısını ise sözcük seçimleri, sentaktik tercihler, cümleler arasındaki ilişkiler (local coherence) ve retorik oluşturur. Haber söyleminin başlıkları en önemliden, en önemsizine doğru sıralanır (Van Dijk, 1988a, s. 41). Makro yapının en önemli başlığı olan haber başlıkları; haberle ilgili hem bilgi hem de yorum içerirler. Gazeteciler, özellikle de editörler, minimum kelime ile maksimum bilgi aktardıkları için, her kelimeyi özenle seçerler (Teo, 2000, s. 14). Gazeteciler haber başlıkları ile daha önemsiz bir konuyu daha önemli, önemsiz bir konuyu da daha önemli hale getirebilirler (Van Dijk, 1991, s. 51).

Eleştirel söylem analizinde, haberde kimin nasıl konuştuğu önemli bir sorunsal olduğu için, “haber aktörleri” ve “doğrudan alıntılar” haberın söylemini ortaya çıkarmayı sağlayan önemli analitik kategorilerdir. Van Dijk (2005) “seçmecî kaynak kullanımı, tekdüze haber temposu ve haber konusunun seçimi yoluyla; hangi haber aktörlerinin kamuya sunulacağına,

onlar hakkında neler söyleneceğine ve özellikle nasıl söyleneceğine karar verilir” (s. 350) ifadesi ile haber aktörleri ve onların seslendirdiklerinin önemini vurgular. Hall, Critcher, Jefferson ve Clarke (1999), gazetecileri “güçlü” kişi ve kurumların söylemlerini yeniden üreten, “ikincil tanımlayıcılar” olarak görür (s. 254). Haberlerde konuşan akredite kişiler ise “birincil tanımlayıcılar”dır. Elliot, Murdock ve Schlesinger (1986)’e göre haberlerde konuşan akredite kişiler şunlardır: Başbakan ve devlet başkanları, siyasi parti liderleri, emniyet teşkilatının ve yargının üst düzey yöneticileri ve akredite baskı grupları adına konuşan yetkililer. Haber söylemindeki doğrudan alıntılar, güçlü kişi ve kurumları, diğer bir deyişle güçlü haber aktörlerini daha güçlü hale getirir. Teo (2000), bu durumu şöyle ifade eder: “Doğrudan alıntılar güçlüyü daha güçlü ve görünür kılarken, yoksul, genç ve eğitimsiz olan güçsüzler sistematik olarak sessizleştirilir (s. 18).”

Kelime tercihleri ve aşırı kelime vurguları haber söyleminde ideolojik anlamı açığa çıkaran güçlü analitik kategorilerdir. Kelime tercihleri ve aşırı kelime vurguları işaretin çok vurgululuğu ile ilgilidir ve bunun haber söylemi için en iyi bilinen örnekleri şöyledir: Aynı haber aktörü “terörist” olarak da tanımlanabilir, “özgürlük savaşçısı da” (Van Dijk, 1988a, s. 81). Van Dijk’a (akt. Teo, 2000) göre, sürekli tekrarlar ve yarı benzer ifadelerle, aşırı kelime vurguları haberin söyleminde “aşırı-tamamlanmışlık” (over-completeness) yaratır ve haberde daha fazla yoruma ve analize yer bırakmaz (s. 20).

Van Dijk (1988b) haber söyleminin semantik (anlam) ve sentaktik (cümle yapısı) uyumunu şu şekilde belirtmektedir: “Cümle sentaksı bir olaydaki katılımcıların anlamsal rollerini kelime düzeni, özne-nesne ilişkisi ya da aktif-pasif formun kullanımına göre belirlemektedir (s. 11).” Bu bağlamda, Van Dijk (1988b)'a göre, basında kullanılan dilin gramatik analizi, gazetecinin veya gazetenin bakış açısını ortaya çıkarabilir (s. 11). Bu noktadan hareketle, Van Dijk (1988b), cümlede aktif veya pasif yapının kullanılması ve haberdeki sözcük dizimine işaret eder (s. 11). Van Dijk (1988b), verdiği örnekte, "Polis göstericiyi öldürdü" ile "gösterici polis tarafından öldürüldü" cümlesi arasındaki farka işaret eder ve cümlelerin aktif ve pasif yapısına değinir (s. 11).

AKP-CHP Polemikleri Haberlerinin Analizi

AKP ve CHP arasında, 2011-2012 yılında geçen polemikler, bu çalışmada örnek olay olarak incelenmiştir. Dönemin AKP hükümetinin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’ın, CHP’nin iktidarda olduğu 1923-1946 arası tek parti dönemini eleştirdiği polemiklerde üç konu öne çıkmaktadır. Gazetelerde “Dersim tartışmaları” olarak bilinen polemikler, AKP ile

CHP arasındaki ilk polemik konusudur. Bu tartışmaların başlamasına neden olan olay ise, 10 Kasım 2011 tarihinde, CHP Tunceli Milletvekili Hüseyin Aygün'ün *Zaman* gazetesine vermiş olduğu bir röportajdır. Bu röportajda, Aygün'ün söylemi olarak başlığa çıkarılan ve tırnaksız olarak verilen haberde, “Dersim katliamının sorumlusu Devlet ve CHP'dir” (“Dersim katliamının sorumlusu Devlet ve CHP'dir,” *Zaman*, 2011, s. 14) söylemi öne çıkarılmaktadır. Bu söylemin CHP'li vekile ait olması CHP içerisinde 12 milletvekilinin tepkisine neden olmuştur.

Başbakan Erdoğan'ın bu konudan yola çıkarak çeşitli zamanlarda CHP'nin iktidarda olduğu tek partili dönemi eleştirdiği saptanmıştır. Bu nedenle, AKP ile CHP arasındaki ilk polemik konusu olarak “Dersim polemikleri” incelenmiştir. İkinci olarak incelenen polemik konusu ise, Tek Parti döneminde “camilerin, satıldığı” söylemidir (“CHP bin 583 cami ve mescit sattı,” *Yenişafak*, 2012, s. 1). Bu polemiklerde de Başbakan Erdoğan, CHP'yi iktidarda olduğu Tek Parti dönemi dolayısı ile eleştirmiştir. Son olarak, Erdoğan'ın CHP'yi eleştirdiği polemik konusu “İsmet İnönü'nün Hitler sempatisi” iddiasıdır (“Hitler sevdalısını tarihinde bulursun,” *Star*, 2012, s. 15). Kemal Kılıçdaroğlu'nun Erdoğan'a “diktatör” (“CHP 4+4+4 Tandoğan grubu,” *Hürriyet*, 2012, s. 22) demesi sonrasında Başbakan Erdoğan, *Cumhuriyet* gazetesinin eski nüshalarını kamuoyuna göstererek İsmet İnönü ile Hitler arasındaki ilişkileri göstermiştir. Bu belgelerle “Kılıçdaroğlu Hitler sevdalısı arıyorsa o gurur duyacağı CHP tarihine baksın” (“Führer sevgisi CHP'nin ruhunda,” *Yenişafak*, 2012, s. 1) söylemini öne çıkaran Erdoğan, CHP'yi İsmet İnönü'nün iktidarda olduğu Milli Şef dönemi dolayısı ile eleştirmektedir.

Yukarıda genel hatları verilen 10 Kasım 2011 ile 10 Mayıs 2012 arasında yayınlanan AKP-CHP polemik haberleri, araştırma kapsamında incelenen altı gazetede yer alan haberler üzerinden incelenmiştir. *Cumhuriyet*, *Hürriyet*, *Vatan*, *Yenişafak*, *Star* ve *Zaman* gazeteleri, araştırma kapsamında incelenen gazeteler olarak seçilmiştir. Bu gazetelerin söylemleri analiz edilerek, bu söylemler Şerif Mardin'in (1995) merkez-çevre tezi bağlamında tartışılacaktır.

İncelenen Polemik Haberlerine İlişkin Nicel Veriler

İktidar ile muhalefet arasında yaşanan polemiklerin incelendiği çalışmada, incelenen polemik haberlerine ilişkin nicel veriler Tablo 1'de gösterilmiştir. Verilen nicel veriler, incelenen gazetelerde yer alan haber sayıları, kaç haberin birinci sayfadan verildiği, kaç haberin iç sayfadan verildiği ve gazetelerde yer alan haberlerin sütun cm cinsinden ne kadar yer kapladığı bilgilerinden oluşmaktadır.

Tablo 1. Gazetelere Göre Nicel Veriler

Gazeteler	Haber Sayısı	1.Sayfa	İç sayfa	Sütun CM
Cumhuriyet	17	8	9	2188
Hürriyet	18	9	9	5092
Star	25	15	10	4972
Vatan	20	13	7	2367
Yenişafak	14	9	5	3277
Zaman	26	8	18	4243
Toplam	120	62	58	22139

Tablo 1'deki verilerden hareketle en çok polemik haberine yer veren gazete *Zaman* gazetesidir. *Star* gazetesi ise ikinci sırada en çok habere yer veren gazete olmuştur. Hükümeti destekleyen gazeteler olarak bilinen *Zaman*, *Yenişafak* ve *Star* gazetelerinin toplam haber sayıları 65'tir. Hükümet karşıtı *Cumhuriyet* gazetesinde 17 haber, nötr kabul edilen *Hürriyet* ve *Vatan* gazetelerinin toplam haber sayıları ise 43'tür. Bu bağlamda, hükümeti destekleyen gazetelerin polemik haberlerine daha fazla yer verdiği görülmektedir.

Tablo 1'de gazetelerin polemik haberlerine ne kadar yer verdiği bilgileri de bulunmaktadır. Bu verilerden hareketle, haber sayısı bakımından birinci sırada olan *Zaman* gazetesi, sütun cm cinsinden üçüncü sırada yer almaktadır. Polemik haberlerine sütun cm cinsinden en çok yer ayıran gazeteler ise sırasıyla, *Hürriyet*, *Star*, *Zaman*, *Yenişafak*, *Vatan* ve *Cumhuriyet* gazeteleridir. İncelenen nicel verilerden hareketle, polemik haberlerine sütun cm cinsinden en çok yer veren gazete *Hürriyet* gazetesidir. *Hürriyet* gazetesinin 18 polemik haberine yer vermesine rağmen sütun cm cinsinden birinci sırada olmasını, gazetenin yayın politikası ile ilintili olarak büyük fotoğraf ve haber başlıklarını kullanması ile açıklamak mümkündür. *Star* ve *Zaman* gazeteleri ise ikinci ve üçüncü sırada yer almaktadır. *Vatan* gazetesinin üçüncü sırada en çok polemik haberine yer verdiği, ancak sütun cm cinsinden beşinci sırada olduğu saptanmıştır. Bunu, gazetenin çok sayıda polemik haberine küçük alanlarda yer vermesi ile açıklamak mümkündür. *Cumhuriyet* gazetesi ise sütun cm sıralamasında son sırada yer almaktadır.

Bu bilgilerden hareketle, incelenen nicel verilerin tek başına yeterli bir yoruma olanak vermediği ve nitel bulgularla birlikte yorumlanması gerektiği söylenebilir. Bu bağlamda, nicel veriler, destekleyici bir unsur olarak çalışma kapsamında incelenen bir kategoriye oluşturmaktadır.

AKP-CHP Polemik Haberlerinin Söylemi

Haberlerin aktörleri ve doğrudan alıntılar.

Cumhuriyet, *Hürriyet*, *Vatan*, *Star*, *Yenişafak* ve *Zaman* gazetelerinde yer alan polemik haberlerindeki haber aktörleri şunlardır: Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, CHP milletvekili Hüseyin Aygün, CHP milletvekilleri ve AKP milletvekilleri. Bu aktörler, incelenen 6 gazetede yer alan ortak haber aktörleri olarak ifade edilebilir.

İncelenen polemik haberlerinde haberde *öne çıkan aktörlerin* söylemleri doğrudan alıntılarla başat hale getirilmiştir. *Cumhuriyet* gazetesi haberlerinde, doğrudan alıntılarla Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve AKP'li milletvekillerinin sözlerini haberleştirmiştir: "CHP tarihiyle yüzleşsin," ("CHP tarihiyle yüzleşsin," Cumhuriyet, 2011,s. 1), "Kim bilir kaç Dersim yaşandı," ("Kim bilir kaç dersim yaşandı," Cumhuriyet, 2011,s. 5),"Özür diliyorum" ("Özür diliyorum," Cumhuriyet, 2011, s. 6). CHP'li politikacıların ise AKP karşıtı ifadelerine doğrudan alıntılarla yer vermiştir: "Hedefin Atatürk'le Hesaplaşmak," ("Hedefin Atatürk'le Hesaplaşmak," Cumhuriyet, 2011, s. 5), "Hangi cami ahır yapıldı" ("Hangi cami ahır yapıldı," Cumhuriyet, 2012, s. 4).

Hürriyet gazetesinde, her iki tarafın politikacılarına ait olan doğrudan alıntılar ise şöyledir: "Dersimle yüzleşmeliyiz," ("Dersimle yüzleşmeliyiz," Hürriyet, 2011, s. 26), "Eğer devlet adına özür dilemek gerekiyorsa ve böyle bir literatür varsa ben özür dilerim ve diliyorum... CHP adına özür dilemesi gereken varsa o da sensin. 'Dersimli olmaktan onur duyuyorum' diyorsun hadi onurunu kurtar" ("Dersim özrü," Hürriyet, 2011,s. 22), "Camiler için iftira ediyor" ("Camiler için iftira ediyor," Hürriyet,2012, s. 1), "Onurluysan çıkıp söyle" ("Onurluysan çıkıp söyle," Hürriyet, 2012, s. 19), "Onurlu bir Başbakan demem" ("Onurlu bir Başbakan demem," Hürriyet, 2012,s. 25), "Dersimden sana ekmek yok" ("Dersimden sana ekmek yok," Hürriyet, 2011, s. 23), "Biz yüzleşiriz özrü sen dile" ("Biz yüzleşiriz özrü sen dile," Hürriyet, 2011, s. 22).

Vatan gazetesi de haberlerinde her iki tarafın politikacılarından doğrudan alıntılara yer vermiştir: "Kılıçdaroğlu işte belgeler klavuzunu değiştir" ("Kılıçdaroğlu işte belgeler

klavuzunu değiştir,” Vatan, 2012, s. 16), "Devlet adına özür dilerim" ("Devlet adına özür dilerim,” Vatan, 2011, s. 1), "Özür yetmez" ("Özür yetmez,” Vatan 2011,s. 1), "Özür yetmez arşivini de aç" ("Özür yetmez arşivini de aç,” Vatan, 2011, s. 17),"Devrinizde Kuran kümeşte öğretildi!"("Devrinizde Kuran kümeşte öğretildi,” Vatan, 2012, s. 16), "Dersim'den sana ekmek yok hadi başka kapıya" ("Dersim'den sana ekmek yok hadi başka kapıya,” 2011, Vatan, s. 17).

Star gazetesi AKP’li politikacıların demeçlerine doğrudan alıntılara daha çok yer vermiştir: “Dersim için devlet adına ÖZÜR DİLİYORUM” (“Dersim için devlet adına özür diliyorum,”*Star*, 2011, s. 1), “Karanlık geçmişle yüzleşmeliyiz” (“Karanlık geçmişle yüzleşmeliyiz,” *Star*, 2011, s. 14), “Hitler sevdalısını tarihinde bulursun” (“Hitler sevdalısını tarihinde bulursun,” *Star*, 2012, s. 15), “CHP döneminde 513 cami bin 70 mescit satıldı” (“CHP döneminde 513 cami bin 70 mescit satıldı,” *Star*, 2012, s. 1). CHP’li politikacılara ait olan doğrudan alıntı örnekleri ise şöyledir: "Cami ahır yapıldı ama içinde silah saklandı!" ("Cami ahır yapıldı ama içinde silah saklandı!” *Star*, 2012, s. 15), "Dersimliler Cumhuriyetle ilk defa 1. sınıf insan oldu" ("Dersimliler Cumhuriyetle ilk defa 1. sınıf insan oldu,” *Star*, 2011, s. 15).

Yenişafak gazetesi de, *Star* gazetesi gibi AKP’li politikacıların demeçlerine doğrudan alıntılarla daha çok yer vermiştir: "Sen önce Dersim'le yüzleş" ("Sen önce Dersim'le yüzleş,” *Yenişafak*, 2011, s. 15), "CHP tarihinde 'faşist İtalya'ya selam var" ("CHP tarihinde 'faşist İtalya'ya selam var,” *Yenişafak*, 2012, s. 13), “Führer sevgisi CHP’nin ruhunda” (“Führer sevgisi CHP’nin ruhunda,” *Yenişafak*, 2012, s. 1), “CHP bin 583 cami ve mescit sattı” (“CHP bin 583 cami ve mescit sattı,” *Yenişafak*, 2012, s. 1), “Dersimle ne zaman yüzleşeceksin” (“Dersimle ne zaman yüzleşeceksin,” *Yenişafak*, 2011, s. 1).

Zaman gazetesinde ise hem AKP’li politikacılar, hem de CHP’li politikacılardan doğrudan alıntılarla, Tek Parti dönemi CHP’si eleştirilmiştir: “Tek Parti döneminde 513 cami satıldı” (“Belgeleri açıkladı: Tek Parti döneminde 513 cami satıldı,” *Zaman*, 2012, s. 1), "CHP'ye yüz nakli yapıldı ama asıl genleri değişmeli" ("CHP'ye yüz nakli yapıldı ama asıl genleri değişmeli,” *Zaman*, 2012, s. 14), “Dersim katliamının sorumlusu Devlet ve CHP’dir” (“Dersim katliamının sorumlusu Devlet ve CHP’dir,” *Zaman*, 2011, s. 14), "Nazım Hikmet tutuklandı, Sabahattin Ali bu dönemde öldürüldü" (“Nazım Hikmet tutuklandı, Sabahattin Ali bu dönemde öldürüldü,” *Zaman*, 2012, s. 13), "Kılıçdaroğlu: Dersim'de insanlık dramı yaşandı" (“Kılıçdaroğlu: Dersim'de insanlık dramı yaşandı,” *Zaman*, 2011, s. 13).

Kelime tercihleri.

Eleştirel söylem analizinde haber metnindeki kelime tercihleri ve sentaktik tercihler, haberin fotoğrafıyla birlikte ideolojik anlamının ortaya çıkmasını sağlar. Dilin şeffaf bir taşıyıcı olmadığını kabul eden eleştirel söylem çalışmalarında, kelime tercihleri ideolojik anlamın söylem içindeki vurgusunu açığa çıkarmaya yarar. Kelime tercihleriyle haberin aktörleri hakkındaki temel inançlar ve ideolojiler ortaya konabilir (VanDijk, 1983, s. 31). AKP-CHP polemik haberlerinde hükümeti desteklemeyen ve destekleyen gazetelerin kelime tercihleri şöyledir: Hükümeti desteklemeyen *Cumhuriyet* gazetesinde AKP karşıtı ve CHP yanlısı bir anlam oluşturulmuştur. Hükümet politikalarına karşı dönem itibarıyla nötr oldukları kabul edilen *Hürriyet* ve *Vatan* gazetelerinde, hem AKP tezlerini, hem de CHP tezlerini destekleyen kelime tercihlerine yer verilmiştir. Hükümeti destekleyen *Star*, *Yenişafak* ve *Zaman* gazetelerinde ise AKP'nin tezlerini destekleyen ve CHP'nin tezlerini olumsuzlayan kelime tercihlerinin yapıldığı görülmektedir.

Cumhuriyet gazetesinde AKP karşıtı-CHP yanlısı anlamı oluşturan kelime tercihleri şöyledir: “Gerçekler başbakanı yalanlıyor” (“Gerçekler başbakanı yalanlıyor,” *Cumhuriyet*, 2012, s. 7), “Seferihisar’daki camiye CHP’nin sahip çıktığı anlaşıldı” (“Gerçekler başbakanı yalanlıyor,” *Cumhuriyet*, 2012, s. 7), “Atatürk restore ettirdi” (“Gerçekler başbakanı yalanlıyor,” *Cumhuriyet*, 2012, s. 7), “Adnan Menderes Celal Bayar da CHP’liydi” (“Boyun eğmem,” *Cumhuriyet*, 2012, s. 5), “Dersim belgelerini açıkladı CHP’yi suçladı” (“Özür diliyorum,” *Cumhuriyet*, 2011, s. 6), “Senin hedefin Atatürk’le hesaplaşmak, *Cumhuriyet*’i tasfiye etmek” (“Hedefin Atatürk’le hesaplaşmak,” *Cumhuriyet*, 2011, s. 5), “CHP’nin tarihinde Kuvayi Milliye vardır” (“Hedefin Atatürk’le hesaplaşmak,” *Cumhuriyet*, 2011, s. 5), “Dersim’i sömürü aracı yapma” (“Hedefin Atatürk’le hesaplaşmak,” *Cumhuriyet*, 2011, s. 5), “Dersim’i silah yaptı” (“Dersim’i silah yaptı,” *Cumhuriyet*, 2011, s. 5), “Erdoğan ana muhalefet partisi liderinin etnik kökenini, inancını sorguluyor” (“Dersim’i silah yaptı,” *Cumhuriyet*, 2011, s. 5).

Hürriyet gazetesinde hem AKP hem de CHP söylemlerini yeniden üreten kelime tercihleri ise şöyledir: “Camiler için iftira ediyor” (“Camiler için iftira ediyor,” *Hürriyet*, 2012, s. 1), “Onurluysan çıkıp söyle” (“Onurluysan çıkıp söyle,” *Hürriyet*, 2012, s. 19), “yalana isyan ediyorum” (“Onurluysan çıkıp söyle,” *Hürriyet*, 2012, s. 19), “Statükocu, Ergenekoncu, komplocu, komitacı, hizipçi zihniyet” (“Ama yalan uzmanı oldun,” *Hürriyet*, 2012, s. 22), “Tek parti dönemi zulümleri” (“Ama yalan uzmanı oldun,” *Hürriyet*, 2012, s. 22), “İstiklal mahkemeleri” (“Ama yalan uzmanı oldun,” *Hürriyet*, 2012, s. 22), “Dersimle yüzleşmeliyiz” (“Dersimle yüzleşmeliyiz,” *Hürriyet*, 2011, s. 26), “Faciayla CHP yüzleşecek”

(“Dersim özrü,” *Hürriyet*, 2011, s. 22), “Hitler sevdalısı CHP” (“Abaküsle 4 işlem çalışsın,” *Hürriyet*, 2012, s. 24).

Vatan gazetesinde her iki tarafın söylemlerini oluşturan kelime tercihleri şöyledir: “Geçmişte CHP’nin yaptığı baskı” (“Kılıçdaroğlu sen genel başkan mısın falcı mısın,” *Vatan*, 2012, s. 21), “Konya’nın camileri bu zulme şahittir” (“Kılıçdaroğlu sen genel başkan mısın falcı mısın,” *Vatan*, 2012, s. 21), “Alaaddin Camii’ni ahır olarak kullandılar” (“Kılıçdaroğlu sen genel başkan mısın falcı mısın,” *Vatan*, 2012, s. 21), “Sığ ve kaba siyaset” (“Tarihçilere bırakalım,” *Vatan*, 2011, s. 1), “O günün koşullarından soyutlayıp” (“Tarihçilere bırakalım,” *Vatan*, 2011, s. 1), “Hedefin Atatürk” (“Dersimden sana ekmek yok hadi başka kapıya,” *Vatan*, 2011, s. 17), “Dersimi sömürü aracı yapma” (“Dersimden sana ekmek yok hadi başka kapıya,” *Vatan*, 2011, s. 17), “İkiyüzlülük yapıyorsun” (“Dersimden sana ekmek yok hadi başka kapıya,” *Vatan*, 2011, s. 17), “Dersimden sana ekmek yok” (“Dersimden sana ekmek yok hadi başka kapıya,” *Vatan*, 2011, s. 17).

Star gazetesi, *Yeni Şafak* gazetesi ve *Zaman* gazetesinde AKP’yi destekleyen ve CHP’yi olumsuzlayan söylemleri oluşturan kelime tercihleri şöyledir: *Star* gazetesi- “CHP döneminde kapatılan camiler” (“CHP döneminde 513 cami bin 70 mescit satıldı,” *Star*, 2012, s. 1), “CHP döneminde 513 cami bin 70 mescit satıldı” (“CHP döneminde 513 cami bin 70 mescit satıldı,” *Star*, 2012, s. 1), “Tek Parti döneminin zulmü” (“CHP döneminde 513 cami bin 70 mescit satıldı,” *Star*, 2012, s. 1), “CHP zulmü” (“Şimdiki arkadaşın dün dündür demezse CHP zulmünü anlatsın,” *Star*, 2012, s. 15), “Dersim katliamı” (“Dersim katliamı için özür tek Kılıçdaroğlu’nu böldü,” *Star*, 2011, s. 15), “Dersim çarkı” (“24 saatte Dersim çarkı,” *Star*, 2011, s. 15), “Hitler sevdalısını tarihinde bulursun” (“Hitler sevdalısını tarihinde bulursun,” *Star*, 2012, s. 15). *Yenişafak* gazetesi- “CHP bin 583 cami ve mescit sattı” (“CHP bin 583 cami ve mescit sattı,” *Yenişafak*, 2012, s. 1), “CHP’nin karanlık geçmişi” (“CHP bin 583 cami ve mescit sattı,” *Yenişafak*, 2012, s. 1), “Dersim’le ne zaman yüzleşeceksin” (“Dersim’le ne zaman yüzleşeceksin,” *Yenişafak*, 2011, s. 1), “Führer sevgisi CHP’nin ruhunda” (“Führer sevgisi CHP’nin ruhunda,” *Yenişafak*, 2012, s. 1), “CHP tarihinde Faşist İtalya’ya selam var” (“CHP tarihinde Faşist İtalya’ya selam var,” *Yenişafak*, 2012, s. 13). *Zaman* gazetesi: “Tek Parti döneminde 513 cami satıldı” (“Belgeleri açıkladı: Tek parti döneminde 513 cami satıldı,” *Zaman*, 2012, s. 1), “Tek Parti dönemindeki cami kıyımını 9 belgeyle açıkladı” (“Tek Parti dönemindeki cami kıyımını 9 belgeyle açıkladı,” *Zaman*, 2012, s. 13), “Camilerin ahıra çevrilmesini böyle savundu” (“Camilerin ahıra çevrilmesini böyle savundu: Silah saklamak için samanla doldurdular,” *Zaman*, 2012, s. 15), “Dersim katliamının sorumlusu Devlet ve CHP’dir” (“Dersim katliamının sorumlusu Devlet ve CHP’dir,” *Zaman*,

2011, s. 14), “Dersimle ilgili yine özür dilemedi” (“Dersimle ilgili yine özür dilemedi, başbakanı bölücülükle suçladı,” Zaman, 2011, s. 14), “Katliam yerine insanlık dramı yaşandı ifadesini kullandı” (“Kılıçdaroğlu: Dersim’de insanlık dramı yaşandı,” Zaman, 2011, s. 13).

Aşırı kelime vurguları.

Aşırı kelime vurguları haberin söyleminde sürekli tekrarlar ve benzer ifadelerin kullanılmasıyla, “aşırı-tamamlanmışlık” (*over-completeness*) yaratarak, fazla yoruma yer bırakmadan anlamın inşa edilmesini sağlar (akt. Teo, 2000, s. 20). AKP-CHP polemik haberlerinde hükümeti desteklemeyen, nötr olan ve destekleyen gazetelerin aşırı kelime vurguları, kelime tercihleriyle benzer bir anlamı inşa etmiştir: Hükümeti desteklemeyen *Cumhuriyet* gazetesinde AKP karşıtı ve CHP yanlısı bir anlam oluşturulmuştur. Hükümet politikalarına karşı dönem itibarıyla nötr oldukları kabul edilen *Hürriyet* ve *Vatan* gazetelerinde, CHP karşısında AKP tezlerini yeniden üreten aşırı kelime vurgularına daha fazla yer verildiği görülmektedir. Hükümeti destekleyen *Star*, *Yenişafak* ve *Zaman* gazetelerinde ise AKP’nin tezlerini destekleyen ve CHP’yi olumsuzlayan aşırı kelime vurgularının yapıldığı görülmektedir.

Cumhuriyet gazetesinde AKP karşıtı-CHP yanlısı anlamı oluşturan aşırı kelime vurguları şöyledir: “Tek Parti döneminde camilerin yıkıldığı, satıldığı yönündeki savların gerçeği yansıtmadığı ortaya çıktı” (“Gerçekler Başbakan’ı yalanlıyor,” *Cumhuriyet*, 2012, s. 7), “Kendi 50 yıllık geçmişini kirli bir gömlek gibi sırtından çıkarıp atan başbakan” (“Hedefin Atatürk’le hesaplaşmak,” *Cumhuriyet*, 2011, s. 5), “CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu’nu Tuncelili olduğunu saklamakla suçlayan Erdoğan” (“Dersim’i silah yaptı,” *Cumhuriyet*, 2011, s. 5).

Hürriyet gazetesindeki aşırı kelime vurguları ise şöyledir: “Hitler sevdalısı arıyorsa gitsin CHP tarihine baksın dediği CHP lideri Kılıçdaroğlu’na” (“Abaküsle 4 işlem çalışsın,” *Hürriyet*, 2012, s. 24), “Erdoğan’ın “CHP döneminde camiler yıkıldı iddialarına da yanıt veren Kılıçdaroğlu” (“Fişlemeyi AKP yaptı,” *Hürriyet*, 2012, s. 26), “Dersim aydınlatılmayı, cesaretle sorgulanmayı bekleyen bir faciadır” (“Dersim özrü,” *Hürriyet*, 2011, s. 22). *Vatan* gazetesindeki aşırı kelime vurguları: “Tek Parti CHP döneminin zulmünü bu millet iliklerine kadar yaşamıştır” (“Kılıçdaroğlu işte belgeler klavuzunu değiştir,” *Vatan*, 2012, s. 16), “Sizin zihniyetinizin geçmişinde camilerin ahır olarak kullanılması var” (“Diyanet işleri başkanımıza saldırıyor,” *Vatan*, 2012, s. 17), “Gurur duyduğu CHP tarihinden ibretlik bir vesika” (“Devrinizde Kuran kümeste öğretildi,” *Vatan*, 2012, s. 16), “Bu doğru değil, insani değil ahlaki de değil. Sığ ve kaba siyaset” (“Dersim’i tarihçilere bırakalım,” *Vatan*, 2011, s. 19).

Hükümeti destekleyen *Star*, *Yenişafak* ve *Zaman* gazetelerinde ise AKP'nin tezlerini destekleyen ve CHP'yi olumsuzlayan aşırı kelime vurguları şöyledir: *Star* gazetesi- “Dersim katliamını kınamayan Kılıçdaroğlu” (“CHP lideri Dersim katliamını Ermeni iddialarıyla savundu,” *Star*, 2011, s. 12), “CHP döneminin yüzlerce faciasının en acısı, en kanlısı” (“Dersim için devlet adına özür diliyorum,” *Star*, 2011, s. 1). *Yenişafak* gazetesi- “Dersim katliamını CHP yaptı itirafında bulunan milletvekili” (“Dersimle ne zaman yüzleşeceksin,” *Yenişafak*, 2011, s. 1), “Hitlerin doğum gününü kutlamak için heyet kurulmasını öngören ve altında İsmet İnönü'nün imzası bulunan 11 Nisan 1939 tarihli kararname” (“Führer sevgisi CHP'nin ruhunda,” *Yenişafak*, 2012, s. 1), “Başbakan Erdoğan'ın devlet adına dilediği tarihi dersim özrü Kemal Kılıçdaroğlu'nun kimyasını bozdu” (“Treni de kaçırdı otobüsü de,” *Yenişafak*, 2011, s. 1), “Kılıçdaroğlu'nun inkar ettiği Tek Parti döneminde camilerin satılmasına, ahır yapılmasına” (“CHP camileri ve mescitleri sattı,” *Yenişafak*, 2012, s. 15). *Zaman* gazetesi- “Tek Parti iktidarı döneminde Dersim'de binlerce insanın öldürüldüğü ve sürgün edildiği acı olaylara ilişkin resmi belgeleri dün kamuoyuyla paylaştı” (“Dersim özrü,” *Zaman*, 2011, s. 1), “Kılıçdaroğlu Hitler sevdalısı arıyorsa CHP tarihine baksın” (“Hitler benzetmesine gazete küpürleriyle cevap verdi,” *Zaman*, 2012, s. 14), “Tek Parti döneminde kapatılan ve ahıra çevrilen camiler” (“Tek parti dönemindeki cami kıyımını 9 belgeyle açıkladı,” *Zaman*, 2012, s. 13), “Yatakhane, ahır hatta eğlence merkezine dönüştürülen çok sayıda cami” (“Tek parti dönemindeki cami kıyımını 9 belgeyle açıkladı,” *Zaman*, 2012, s. 13), “Cumhuriyet tarihinin en acı sayfalarından biri olan Dersim olayları” (“Dersim katliamının sorumlusu devlet ve CHP'dir,” *Zaman*, 2011, s. 14).

Sentaktik tercihler.

İnal'ın (1996) ifadesi ile “sözcüklerin vurgusu ve anlam sentaks içinde oluşur” (s. 118). Bu bağlamda İnal'ın belirttiği gibi, “her ne kadar biz anlamın oluştuğu temel birimi sözcük (işaret/gösterge) olarak kabul etsek de, haber metinlerinde sözcüklerin anlamının oluştuğu bağlam dilin sentaksıdır, yani cümlelerin gramer yapılarıdır” (İnal, 1996, s. 119). Van Dijk (2003)'a göre, cümlenin aktif ve pasif vurgusu da söylemde anlamı inşa eden önemli bir unsurdur. Bir başka deyişle, özne konumunda olan kişi/fail daha önemli halde iken, cümlenin pasif yapılması, faili daha önemsiz hale getirebilmektedir (s. 69-70). Van Dijk (1988b) bu durumu şu şekilde açıklamaktadır: “Polis göstericiyi öldürdü” cümlesindeki özne ‘polis’ olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, ‘polis’ öne çıkarılmıştır. Ancak, “Gösterici polis tarafından öldürüldü” cümlesinde ‘gösterici’ özne olarak öne çıkarılmakta, öldürme fiilini gerçekleştiren polis ise daha önemsiz bir hale getirilmektedir (s. 11). Diğer yandan, Van Dijk

(2003), pasif cümle yapısı ile öznenin tamamen örtük hale de getirilebileceğini vurgulamaktadır: “Gösterici öldürüldü” örneğindeki gibi 'polis'in belirsizleştirildiği bir cümle sentaksı da kullanılmaktadır (s. 70).

İncelenen AKP-CHP polemik haberlerinde, aşağıda örneklerle görüleceği üzere, tüm gazetelerde her iki parti liderinin “aktif cümleleri” tercih edilmiştir. Ancak, yapılan sentaktik tercihlerle birlikte, inşa edilen anlam değişmektedir. Hükümeti desteklemeyen bir gazete olan *Cumhuriyet* gazetesinde, Erdoğan’ın aktif sentaksa sahip cümleleri ile Erdoğan ve AKP hakkında olumsuz bir anlam; Kılıçdaroğlu’na ait aktif sentaksa sahip cümlelerle de, Kılıçdaroğlu ve CHP hakkında olumlu anlam inşa edilmiştir. Hükümet politikalarına karşı dönem itibarıyla nötr oldukları kabul edilen *Hürriyet* ve *Vatan* gazetelerinde ise, aktif sentaks ile her iki lider ve partileri için olumlu bir anlam inşa edilmiştir. Hükümeti destekleyen *Star* gazetesinde Erdoğan ve AKP için olumlu anlam; Kılıçdaroğlu ve CHP için ise olumsuz anlam inşa edilmiştir. Hükümeti destekleyen *Yenişafak* ve *Zaman* gazetelerinde de, Kılıçdaroğlu ve CHP için olumsuz anlam inşa edilmiştir.

Cumhuriyet gazetesinde Erdoğan ve AKP hakkında olumsuzvurguyla anlamı inşa eden, aktif sentaksa sahip cümleler şöyledir: “Erdoğan cami polemiğini sürdürdü” (“Erdoğan cami polemiğini sürdürdü,” *Cumhuriyet*, 2012, s. 6), “Erdoğan CHP döneminde camilerin satıldığına ilişkin suçlamalarını belge açıklayarak sürdürdü” (“Erdoğan cami polemiğini sürdürdü,” *Cumhuriyet*, 2012, s. 6), “Dersim belgelerini açıklayan Başbakan Erdoğan CHP’yi suçlamayı sürdürdü” (“Devlet adına özür,” *Cumhuriyet*, 2011, s. 1), “CHP’ye dersimle yüklendi” (“Korkumuz yok,” *Cumhuriyet*, 2011, s. 5), “Başbakan Tayyip Erdoğan İsmet İnönü, Faik Öztrak, Celal Bayar, Ali Çetinkaya’nın imzalarının olduğu dersim belgelerini açıklayarak CHP’yi suçladı” (“Özür diliyorum,” *Cumhuriyet*, 2011, s. 6), “Erdoğan muhalefeti hedef aldı” (“CHP tarihi ile yüzleşsin,” *Cumhuriyet*, 2011, s. 1). Başbakan Erdoğan’ın “yüklendi”, “suçladı”, “sürdürdü”, “hedef aldı” gibi kelimelerle olumsuz bir vurgu ile öne çıkarıldığı görülmektedir. *Cumhuriyet* gazetesinde Kılıçdaroğlu ve CHP hakkında olumlu anlamı inşa eden (özneyi güçlendiren), aktif sentaksa sahip cümleler şöyledir: “Kılıçdaroğlu, parti içi muhalefeti ve tarihinle yüzleş diyen Erdoğan’ı eleştirdi” (“Hedefin Atatürk’le hesaplaşmak,” *Cumhuriyet*, 2011, s. 5), “CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu, Dersim tartışmalarıyla ilgili olarak karşılığını verdi” (“Hedefin Atatürk’le hesaplaşmak,” *Cumhuriyet*, 2011, s. 5), “Kılıçdaroğlu, Erdoğan’a ‘din iman edebiyatını bırak yolsuzlukları anlat’ karşılığını verdi” (“Din iman lafını bırak,” *Cumhuriyet*, 2012, s. 1).

Hürriyet ve *Vatan* gazetelerinde, hem Erdoğan-AKP ve hem de Kılıçdaroğlu-CHP haber aktörlerine ait aktif sentaksı olumlu bir anlam inşa eden cümlelerden bazı örnekler

şöyledir: *Hürriyet* gazetesi: "Camiler için iftira ediyor" ("Camiler için iftira ediyor," *Hürriyet*, 2012, s. 1), "Hiçbir cami ahır yapılmamıştır. Onurlu bir din adamı olarak söyleyeceksin" ("Onurluysan çıkıp söyle," *Hürriyet*, 2012, s. 19), "Biz yüzleşiriz özrü sen dile" ("Biz yüzleşiriz özrü sen dile," *Hürriyet*, 2011, s. 22), "Başbakan Erdoğan, '1938 Dersim olayları hakkında eğer devlet adına özür dilemek gerekiyorsa ve böyle bir literatür varsa ben özür dilerim ve diliyorum' dedi. Seyit Rıza'nın asılmasını anlatırken gözleri doldu" ("Dersim için özür," *Hürriyet*, 2011, s. 1), "Dersimle yüzleşmeliyiz" ("Dersimle yüzleşmeliyiz," *Hürriyet*, 2011, s. 26). *Vatan gazetesi*- "Milli Şefimizle Führer arasında samimi tebrikler' ve 'Kemalist Türkiye'den Faşist İtalya'ya selam' başlıklarını gösteren Erdoğan, 'işte CHP'nin gurur duyduğu tarih bu' dedi" ("Hitler yanıtı," *Vatan*, 2012, s. 1), "Devlet adına özür dilerim" ("Devlet adına özür dilerim," *Vatan*, 2011, s. 1), "Dersim'de yaşananlar için 'facia, katliam' diyen Erdoğan, Devlet adına özür diledi. CHP liderine 'sen de bununla yüzleş' dedi" ("Devlet adına özür dilerim," *Vatan*, 2011, s. 1). "CHP lideri, Dersim için devlet adına özür dileyen Erdoğan'a seslendi: Özür yetmez arşivini aç, sürgün ailelere toprağını iade et" ("Özür yetmez," *Vatan*, 2011, s. 1), "Kılıçdaroğlu, Başbakan'ın 'Dersim için devlet adına özür diliyorum, sıra CHP'de' açıklamasına Brüksel'den yanıt verdi" ("Dersim'i tarihçilere bırakalım," *Vatan*, 2011, s. 19).

Star gazetesinde Erdoğan-AKP için olumlu anlam inşa eden aktif cümlelerin bazıları şöyledir: "Başbakan Erdoğan, CHP döneminde kapatılan camilerin belgelerini açıkladı" ("CHP döneminde 513 cami bin 70 mescit satıldı" *Star*, 2012, s. 1), "Başbakan Erdoğan CHP lideri Kılıçdaroğlu'nun Dersim katliamı konusundaki suskunluğunu eleştirdi" ("Tarihinle yüzleş vekili linç etme" *Star*, 2011, s. 1). *Star* gazetesinde Kılıçdaroğlu-CHP'le ilgili olumsuz anlamın oluşmasını sağlayan aktif cümlelerden bazıları ise şöyledir: "Dersim için özür dilemesi beklenen CHP lideri Kılıçdaroğlu, 'günahıyla sevabıyla bizim tarihimiz' diyerek bir kez daha tek parti dönemine sahip çıktı" ("Özür dileyemedi," *Star*, 2011, s. 1), "CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu, Dersim mağdurlarından devlet adına özür dilediği için 'topluma kin ve nefret tohumları eklemekle' suçladığı Başbakan Erdoğan'a dün 'özür dilemen yetmez arşivleri aç' çağrısı yaptı" ("Dersim sendromu" *Star*, 2011, s. 1).

Yenişafak ve *Zaman* gazetelerinde aktif sentaks tercihleriyle, Kılıçdaroğlu ve CHP için olumsuz anlam inşa edilmiştir. *Yeni Şafak* gazetesinde bu olumsuz anlamı inşa eden cümle örnekleri şöyledir: "CHP ile faşist partiler arasındaki organik bağları anlattı" ("Führer sevgisi CHP'nin ruhunda," *Yenişafak*, 2012, s. 1), "Camilerin satılmasına ahır yapılmasına dair resmi belgeleri meclis kürsüsünden tek tek açıkladı" ("CHP bin 583 cami ve mescit sattı," *Yenişafak*, 2012, s. 1), "CHP bin 583 cami ve mescit sattı" ("CHP bin 583 cami ve mescit sattı," *Yenişafak*, 2012, s. 1), "Başbakan Erdoğan, CHP'nin karanlık geçmişi

meşrulaştırmaya çalışan Kılıçdaroğlu'nun seviye kaybettiğini söyledi" ("CHP bin 583 cami ve mescit sattı," Yenişafak, 2012, s. 1). *Zaman* gazetesinde CHP için olumsuz anlamı oluşturan sentaktik tercihlerden bazıları şöyledir: "Tek parti dönemindeki cami kıyımını 9 belgeyle açıkladı" ("Tek parti dönemindeki cami kıyımını 9 belgeyle açıkladı," *Zaman*, 2012, s. 13),"Başbakan Erdoğan, tek parti iktidarı döneminde Dersim'de (Tunceli) binlerce insanın öldürüldüğü ve sürgün edildiği acı olaylara ilişkin resmi belgeleri dün kamuoyuyla paylaştı" ("Dersim özrü," *Zaman*, 2011, s. 1), "Başbakan'ı bölücülükle suçladı" ("Dersimle ilgili yine özür dilemedi, Başbakanı bölücülükle suçladı," *Zaman*, 2011, s. 14).

Sonuç

Çalışma kapsamında 2011-2012 yıllarında, AKP-CHP arasında yaşanan ve basına yansıyan polemik haberleri incelenmiştir. Tek partili CHP iktidarı dönemi(1923-1946), AKP ve Başbakan Erdoğan tarafından yoğun bir şekilde eleştirilmiş ve CHP lideri Kılıçdaroğlu ise bu iddialara cevap vermiş ve CHP'nin tek partili dönemini savunmuştur.

İncelenen gazetelerin haber söylemlerini inşa ederken, AKP hükümetini desteklemesi ya da desteklememesi pozisyonuna göre, üç ayrı söyleme sahip oldukları saptanmıştır. Hükümet karşıtı bir politikaya sahip olan *Cumhuriyet* gazetesi, haberlerinde "AKP-Erdoğan karşıtı ve CHP-Kılıçdaroğlu yanlısı" bir söylem inşa etmiştir. Hükümet politikalarına karşı dönem itibarıyla nötr oldukları kabul edilen *Hürriyet* ve *Vatan* gazetelerinde, hem "AKP-Erdoğan'ı, hem de CHP-Kılıçdaroğlu'nu destekleyen" haber söylemleri bulgulanmıştır. Hükümeti destekleyen *Star*, *Yeni Şafak* ve *Zaman* gazetelerinde ise "AKP-Erdoğan yanlısı ve CHP-Kılıçdaroğlu karşıtı" bir söylem bulgulanmıştır.

Star, *Yeni Şafak* ve *Zaman* gazetelerinde AKP-Erdoğan'ı olumluyan söylemler; Erdoğan'ın Dersim için devlet adına özür dilemesi ve Tek Parti dönemi CHP'sinin camileri satması ya da yıkmasını belgeleriyle açıklamasıdır. Yine bu gazetelerde *CHP'yi olumsuzlayan söylemler* ise, Dersim olaylarının Tek Parti'li CHP iktidarı döneminde yaşanması; yine bu dönemde camilerin CHP tarafından satılması-ahır yapılması ve CHP'nin bu dönemde faşist İtalya ve Almanya ile olan sıcak ilişkileridir.

Cumhuriyet gazetesinde CHP-Kılıçdaroğlu'nu olumluyan ve AKP-Erdoğan'ı olumsuzlayan söylemler ise şöyledir: Kılıçdaroğlu'nun Tek Parti dönemi CHP'sinin icraatlarını savunması ve Erdoğan'nın iddialarını yalanlamasıdır: Camilerin satılmadığı, ahır yapılmadığı, AKP ve Erdoğan'nın hedefinin Atatürk'le hesaplaşmak olması, CHP'nin tarihinde Kuvayi Milliye olması ve Menderes ve Bayar'ın da CHP'li olması.

Hürriyet ve *Vatan* gazetelerinde hem AKP-Erdoğan'ı hem de CHP-Kılıçdaroğlu'nu olumlayan söylemler de diğer söylemlerle benzerlik taşımaktadır: Erdoğan'nın Dersim için devlet adına özür dilemesi, Tek Parti'li CHP iktidarı döneminde camilerin satılıp-ahır yapılması, yine aynı dönem CHP'sinin faşist İtalya ve Almanya ile olan sıcak ilişkileri, Kılıçdaroğlu'nun camilerin satılmadığını-ahır yapılmadığını savunması, Dersim olaylarının arşivlerinin hükümet tarafından açılması ve mağdurların ailelerine tazminat ödenmesi talebi ve AKP ve Erdoğan'nın Atatürk'ü hedef aldığı iddiası.

Sonuç olarak, Şerif Mardin'in (1995), "Türk siyasasını açıklayabilecek bir anahtar: Merkez çevre ilişkileri" isimli çalışmasındaki kavramlardan hareketle; "çevreden gelip merkeze oturan AKP'nin", 2011-2012 yıllarında, Tek Parti dönemi CHP'si ve onun temsil ettiği merkeze ait politikalarla olan ve basına yansıyan çatışmasının ve CHP'nin çatışmanın karşı tarafı olarak yaptığı savunmanın söylemsel olarak basında yeniden üretildiği saptanmıştır. Hükümeti destekleyen *Star*, *Yenişafak*, ve *Zaman* gazeteleri AKP'nin "merkez karşıtı" söylemini yeniden üretmişlerdir. 2011-2012 yıllarında hükümet karşıtı ya da yandaş pozisyonları net olmayan *Hürriyet* ve *Vatan* gazeteleri ise; hem AKP'nin "merkez karşıtı" söylemini, hem de CHP ve "merkezi savunan" söylemi yeniden üretmiştir. *Cumhuriyet* gazetesi ise CHP ve "merkezi savunan" söylemi yeniden üretmiştir.

Kaynakça

- 24 saatte Dersim çarkı (2011, 25 Kasım). *Star*, s. 15.
- 411 el kaosa kalktı (2008, 10 Şubat). *Hürriyet*, s. 1.
- Abaküsle 4 işlem çalışsın (2012, 4 Nisan). *Hürriyet*, s. 24.
- Açikel, F. (2006). Entegratif toplum ve muarızları: 'Merkez-çevre' paradigması üzerine eleştirel notlar. *Toplum ve Bilim*, 105: 30-69.
- Ahmad, F. (1996). *İttihatçılıktan Kemalizme* (Çev. F. Berktaş Baltalı) (3. Basım). İstanbul: Kaynak yayınları.
- Akşin, S. (2004). *Ana çizgileriyle Türkiye'nin yakın tarihi* (5. Baskı) Ankara: Kırılgaç yayınları.
- Ama yalan uzmanı oldun (2012, 7 Mart). *Hürriyet*, s. 22.
- BBC Türkçe haberler (2014). Retrieved from http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2014/02/140213_cpi_turkiye.shtml
- Belgeleri açıkladı: Tek parti döneminde 513 cami satıldı (2012, 25 Nisan). *Zaman*, s. 1.
- Biz yüzleşiriz özrü sen dile (2011, 21 Kasım). *Hürriyet*, s. 22.
- Boyun eğmem (2012, 11 Ocak). *Cumhuriyet*, s. 5.
- Cami ahır yapıldı ama içinde silah saklandı! (2012, 23 Nisan). *Star*, s. 15.
- Camiler için iftira ediyor (2012, 26 Nisan). *Hürriyet*, s. 1.
- Camilerin ahıra çevrilmesini böyle savundu: Silah saklamak için samanla doldurdular (2012, 23 Nisan). *Zaman*, s. 15.
- CHP 4+4+4 Tandoğan grubu (2012, 28 Mart). *Hürriyet*, s. 22.
- CHP bin 583 cami ve mescit sattı (2012, 25 Nisan). *Yenişafak*, s. 1.

- CHP camileri ve mescitleri sattı (2012, 25 Nisan). *Yenişafak*, s. 15.
- CHP döneminde 513 cami bin 70 mescit satıldı (2012, 25 Nisan). *Star*, s. 1.
- CHP lideri Dersim katliamını Ermeni iddialarıyla savundu (2011, 23 Kasım), *Star*, s. 12.
- CHP tarihinde Faşist İtalya'ya selam var (2012, 4 Nisan). *Yenişafak*, s. 13.
- CHP tarihiyle yüzleşsin (2011, 19 Kasım). *Cumhuriyet*, s. 1.
- CHP'ye yüz nakli yapıldı ama asıl genleri değişmeli (2012, 7 Mart). *Zaman*, s. 14.
- Çavdar, T. (1999). *Türkiye'nin demokrasi tarihi 1839-1950*. (2. Baskı). Ankara: İmge kitabevi.
- Dersim için devlet adına özür diliyorum (2011, 24 Kasım). *Star*, s. 1.
- Dersim için özür (2011, 24 Kasım). *Hürriyet*, s. 1.
- Dersim katliamı için özür tek Kılıçdaroğlu'nu böldü (2011, 28 Kasım). *Star*, s. 15.
- Dersim katliamının sorumlusu Devlet ve CHP'dir (2011, 10 Kasım). *Zaman*, s. 14.
- Dersim özü (2011, 24 Kasım). *Hürriyet*, s. 22.
- Dersim özü (2011, 24 Kasım). *Zaman*, s. 1.
- Dersim sendromu (2011, 25 Kasım). *Star*, s. 1.
- Dersim'den sana ekmek yok (2011, 23 Kasım). *Hürriyet*, s. 23.
- Dersim'den sana ekmek yok hadi başka kapıya (2011, 23 Kasım). *Vatan*, s. 17.
- Dersim'i silah yaptı (2011, 23 Kasım). *Cumhuriyet*, s. 5.
- Dersim'i tarihçilere bırakalım (2011, 27 Kasım). *Vatan*, s. 19.
- Dersim'le ilgili yine özür dilemedi, Başbakanı bölücülükle suçladı (2011, 30 Kasım). *Zaman*, s. 14.
- Dersim'le ne zaman yüzleşeceksin (2011, 19 Kasım). *Yenişafak*, s. 1.
- Dersim'le yüzleşmeliyiz (2011, 20 Kasım). *Hürriyet*, s. 26.
- Dersimliler Cumhuriyetle ilk defa 1. sınıf insan oldu (2011, 30 Kasım). *Star*, s. 15.
- Devlet adına özür (2011, 24 Kasım). *Cumhuriyet*, s. 1.
- Devlet adına özür dilerim (2011, 24 Kasım). *Vatan*, s. 1.
- Devrinizde Kuran kümeşte öğretildi (2012, 4 Nisan). *Vatan*, s. 16.
- Din iman lafını bırak (2012, 25 Nisan). *Cumhuriyet*, s. 1.
- Diyanet işleri başkanımıza saldırıyor (2012, 23 Nisan). *Vatan*, s. 17.
- Doğan görünümlü imam (2014, 20 Şubat). *Takvim*, s. 1.
- Eisenstadt, S. N. (1963). *The political systems of empires*, Newyork: TheFreePress.
- Elliott, P., Murdock, G. & Schlesinger, P. (1986). *Terrorism and the state: A case study of the discourses of television*. Richard Collins (Ed.), *Media, culture and society: A critical reader* içinde(pp. 264-287). London: Sage.
- Erdoğan cami polemliğini sürdürdü (2012, 25 Nisan). *Cumhuriyet*, s. 6.
- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: the critical study of language*. London: Longman.
- Fişlemeyi AKP yaptı (2012, 26 Nisan). *Hürriyet*, s. 26.
- Führer sevgisi CHP'nin ruhunda (2012, 4 Nisan). *Yenişafak*, s. 1.
- Gerçekler başbakanı yalanlıyor (2012, 26 Nisan). *Cumhuriyet*, s. 7.
- Göle, N. (2011). *Melez desenler İslam ve modernlik üzerine*. İstanbul: Metis.
- Gönenç, L. (2006). 2000'li yıllarda merkez çevre ilişkilerini yeniden düşünmek. *Toplum ve Bilim*, 105: 129-152.
- Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T. & Clarke, J. N. (1999). *Polising the crises: Mugging, the state and law and order*. Howard Tumber (Ed.), *News: a reader* İçinde (pp. 249-266). Oxford: OxfordUniversity.
- Hangi cami ahır yapıldı (2012, 24 Nisan). *Cumhuriyet*, s. 4.
- Hedefin Atatürk'le Hesaplaşmak (2011, 23 Kasım). *Cumhuriyet*, s. 5.
- Heper, M. (2010). *Türkiye'de devlet geleneği*. (3. Baskı). (Çev. N. Soyayık). Doğubatı.
- Hitler benzetmesine gazete küpürleriyle cevap verdi (2012, 4 Nisan). *Zaman*, s. 14.

- Hitler sevdalısını tarihinde bulursun (2012, 4 Nisan). *Star*, s. 15.
- Hitler yanıtı (2012, 4 Nisan). *Vatan*, s. 1.
- İnal, A. (1996). *Haberi okumak*. İstanbul: Temuçin yayınları.
- İyi ki medya var (2013, 28 Aralık). *Hürriyet*, s. 1.
- Kalaycıoğlu, E. 1960 sonrası Türk siyasal hayatına bir bakış: Demokrasi, neo-patrimonyalizm ve istikrar, İçinde *Tarih ve Demokrasi, Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan*. (Der. Öğretim Üyeleri Derneği). İstanbul: Cem, ss. 87-126.
- Karanlık geçmişle yüzleşmeliyiz (2011, 24 Kasım). *Star*, s. 14.
- Kılıçdaroğlu işte belgeler klavuzunu değiştir (2012, 25 Nisan). *Vatan*, s. 16.
- Kılıçdaroğlu sen genel başkan mısın falcı mısın (2012, 8 Nisan). *Vatan*, s. 21.
- Kılıçdaroğlu: Dersim'de insanlık dramı yaşandı (2011, 12 Aralık). *Zaman*, s. 13.
- Kim bilir kaç Dersim yaşandı (2011, 25 Kasım). *Cumhuriyet*, s. 5.
- Korkumuz yok (2011, 19 Kasım). *Cumhuriyet*, s. 5.
- Lewis, B. (2008). *Modern Türkiye'nin doğuşu*. (Çev. B. B. Turna). Ankara: Arkadaş.
- Mardin, Ş. (1995). Türk siyasasını açıklayabilecek bir anahtar merkez çevre ilişkileri. İçinde *Türkiye'de Toplum ve Siyaset Makaleler 1*. (Der. M. Türköne, T. Önder). İstanbul: İletişim, ss. 34-76.
- Mardin, Ş. (2004). Türk siyasasını açıklayabilecek bir anahtar merkez-çevre ilişkileri. İçinde *Türkiye'de Toplum ve Siyaset Makaleler 1*. (12. baskı). (Der. M. Türköne, T. Önder). İstanbul: İletişim, ss. 35-77.
- Mardin, Ş. (2005a). İslamcılık Cumhuriyet dönemi. İçinde *Türkiye'de din ve siyaset makaleler 3*. (11. Baskı). (Der. M. Türköne ve T. Önder). İstanbul: İletişim, ss. 23-33.
- Mardin, Ş. (2005b). Modern Türkiye'de din ve siyaset. İçinde *Türkiye'de din ve siyaset makaleler 3*. (11. Baskı). (Der. M. Türköne ve T. Önder). İstanbul: İletişim, ss. 113-143.
- Mardin, Ş. (2011a). Türkiye'de gençlik ve şiddet. İçinde *Türk modernleşmesi makaleler 4*. (Der. M. Türköne ve T. Önder). İstanbul: İletişim, ss. 249-287.
- Mardin, Ş. (2011b). Tanzimattan sonra aşırı batılılaşma. İçinde *Türk modernleşmesi makaleler 4*. (Der. M. Türköne ve T. Önder). İstanbul: İletişim, ss. 21-79.
- Nazım Hikmet tutuklandı, Sabahattin Ali bu dönemde öldürüldü (2012, 12 Ocak). *Zaman*, s. 13.
- Onurlu bir Başbakan demem (2012, 25 Nisan). *Hürriyet*, s. 25.
- Onurluysan çıkıp söyle (2012, 18 Nisan). *Hürriyet*, s. 19.
- Özür dileyemedi (2011, 30 Kasım). *Star*, s. 1.
- Özür diliyorum (2011, 24 Kasım). *Cumhuriyet*, s. 6.
- Özür yetmez (2011, 25 Kasım). *Vatan*, s. 1.
- Özür yetmez arşivini de aç (2011, 25 Kasım). *Vatan*, s. 17.
- Sen önce Dersim'le yüzleş (2011, 19 Kasım). *Yenişafak*, s. 15.
- Shils, E. (1975). *Center and periphery: Essays in Macrosociology*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Şimdiki arkadaşın dün dündür demezse CHP zulmünü anlatsın (2012, 25 Nisan). *Star*, s. 15.
- Sönmez, M. (2014a). Borazan medya. <http://mustafasonmez.net/?p=4302>.
- Sönmez, M. (2014b). Gazeteleri okunmuyor, kanalları izlenmiyor. Retrieved from <http://www.yurtgazetesi.com.tr/gazeteleri-okunmuyor-kanallari-izlenmiyor-makale,5326.html>
- Tarihçilere bırakalım (2011, 27 Kasım). *Vatan*, s. 1.
- Tarihine yüzleş vekili linç etme (2011, 19 Kasım). *Star*, s. 1.
- Tek parti dönemindeki cami kıyımını 9 belgeyle açıkladı (2012, 25 Nisan). *Zaman*, s. 13.
- Teo, P. (2000). Racism in the news: A critical discourse analysis of news reporting in two Australian newspapers. *Discourse & Society*, 11 (1): 7-49.

- Treni de kaçırdı otobüsü de (2011, 25 Kasım). *Yenişafak*, s. 1.
- Tuncel, G. ve Gündoğmuş, B. (2012). Türkiye siyasetinde merkez-çevrenin dönüşümü ve geleneksel merkezin konumlanma sorunu. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14 (3): 137-158.
- Türk Dil Kurumu (2013, 22 Nisan). Retrieved from http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5174d9abb239f4.49667190
- Van Dijk, T. A. (1991). *Racism and the press*. London: Routledge.
- Van Dijk, T. A. (1983), "Discourse analysis: Its development and application to the structure of news". *Journal of Communication*, 33 (2): 20-43.
- Van Dijk, T. A. (1988a), *News As discourse*. New Jersey: Lawrence ErlbaumAssociates.
- Van Dijk, T. A. (1988b), *News analysis, case studies of international and national news in the press*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Van Dijk, T. A. (2003). Söylem ve ideoloji çokalanlı bir yaklaşım. (Çev. N. Ateş). İçinde *Söylem ve ideoloji*. (Haz. B. Çoban ve Z. Özarslan). İstanbul: Su yayınevi, ss. 13-112.
- Van Dijk, T. A. (2005). Söylemin yapıları ve iktidarın yapıları. İçinde *Medya iktidar ideoloji*. (Çev. ve Der.: M. Küçük). Ankara: Bilim ve sanat yayınları, ss. 315-375.
- Vergin, N. (2007). Merkeze talip bir partinin önlenemez yükselişi. *Türkiye Günlüğü*, 90: 66-76.
- Yeğen, M. (1999). *Devlet söyleminde Kürt sorunu*. İstanbul: İletişim .
- Zürcher, E. J. (1995). *Modernleşen Türkiye'nin tarihi*. İstanbul: İletişim.